

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№2(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 464 sahifa,
2-fevral, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Woosyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Kasbiy mahorat va tajribalarni rivojlantirishning mazmuni, shakl va usullari	22
<i>Yo'ldasheva Feruzaxon Shavkatbekovna</i>	
O'zbek tili darslarida 5E modelini qo'llash orqali ta'lim sifatini oshirish: Chimboy tumani 36-sonli ixtisoslashtirilgan maktab misolida	26
<i>Kojamuratova Ulbosin Punkitbaevna</i>	
Shaxs ijtimoiy faolligi: tushuncha va tahlil.....	29
<i>Baxriyeva Nargiza Axmadovna</i>	
Fiziognomika va psixologik yondashuvlar asosida portret qalamtasviri ta'limini takomillashtirish.....	33
<i>Babadjanov Axmadjan Xudayberdiyevich</i>	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish	37
<i>Nusharov Bobir Bolbekovich</i>	
Личностные характеристики как ассимиляция системы отношений младших школьников и предмет воспитательного воздействия учителя	41
<i>Олимова Азиза Кахрамоновна</i>	
"Vitagen ta'lim texnologiyalari" asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarda perseptiv qobiliyatni rivojlantirishga o'rgatishning didaktik imkoniyatlari	47
<i>Tursunboyeva Kamola Ilxomjon qizi</i>	
Ekologik ta'lim va tarbiya asosida talabalarda ekoturistik madaniyatni rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari.....	50
<i>Kamolov Baxtiyor Xasanboyevich</i>	
Individual ta'lim trayektoriyasi: maktabgacha yoshdagi bolalarda ekspressiv nutq buzilishlarining o'ziga xos xususiyatlari	54
<i>Fayziyeva Nozima Oybek qizi</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida mantiqiy masalalardan foydalanish samaradorligi	59
<i>Ibragimova Nozima Ulug'bekovna, Pardayeva Hosila Qudratulla qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda tarbiyachining kreativ roli	64
<i>Botirova Lobar Kamolovna</i>	
O'quvchilarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.....	69
<i>Kaipova Tazagul, Kaipova Elmira</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini zamonaviy kasb-hunarlariga qiziqitirishda integrativ usullardan foydalanish	73
<i>Ergasheva Nigora Erkinovna</i>	
Proposals for the Development of Education in Teaching Musical-Historical and Theoretical Subjects	76
<i>Sobirova Gulkhayo Aktamjonovna</i>	
Raqamli ta'lim sharoitida talabalarda mediakompetentlikni rivojlantirishning nazariy asoslari.....	81
<i>Rustemov Abseit Trijan o'g'li</i>	
Hamkorlik ko'nikmalarini takomillashtirishga oid tajriba-sinov ishlarini tashkil etish mazmuni	85
<i>Baxramova O'ramol Uralovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining matn ustida ishlash orqali o'quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishda nazariy asoslanish mohiyati.....	88
<i>Boxodirova Muxlisa Xoljigitovna</i>	
Zoologiya fanini o'qitish jarayonida talabalarining ilmiy-tadqiqot faolligini rivojlantirish mexanizmlari	92
<i>Dushekeeva Nasiba Rustembaevna, Arepbaev Islambek Muratbaevich</i>	
Ingliz tilini o'rganishda zamonaviy texnologiyalarning roli	96
<i>Ergasheva Mehriyona</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining tasviriy ko'nikmalarini shakllantirishning nazariy asoslari	100
<i>Jummayeva Sayyora Shokir qizi</i>	

The Role of Digital Technologies and Virtual Reality in Modern English Teaching Methodologies	104
Seilkhanova Rita Nurniyazovna, Kalbaeva Mexriban Elbrus qizi	
Sog'lom separatsiya orqali yoshlar sog'lig'ini mustahkamlash: tibbiy-psixologik yondashuvning empirik tahlili	109
Mavlyanova Surayo Sultanaliyevna	
Badiiy-tarixiy meros asosida pedagog shaxsini tarbiyalash: nazariya va amaliyot uyg'unligi	112
Qodirova Mavluda Maxodir qizi	
Gamified Programming Platforms: Analysis and Recommendations	116
Ra'nokhon Ne'matjon kizi Rakhimova	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida giperaktiv bolalar bilan ishlashning ilmiy-nazariy asoslari	123
Raimqulova Sojida Abdusaid qizi	
Qandli diabet bilan og'riqan bemorlarga pedagogik yordam ko'rsatish tizimi.....	126
Shermatova Yakut Sabirovna	
O'smirlar o'rtasida kiberbulling	129
Tashbekova Aziza Mirsuxbatovna	
Uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalar uchun tyutorlik yordamini tashkil etish	132
Tolipova Pokiza Xasan qizi, Isamuxamedova Dildora Raxmatilayevna	
Zamonaviy maktablarda xavfsizlik madaniyatining roli.....	135
Turdiyeva Zilola Jalilovna	
Global akademik reyting va raqobat muhitida xalqaro olimpiadalarning o'rni	138
Xalikova Umida Mirovna	
Tarbiyachining bolalarni tasviriy faoliyatga o'rgatish jarayonidagi o'rni	143
Xasanova Shaxnoza To'xtasinovna, Rahimova Umida Abdurasul qizi	
Biologiya darslarida TIMSS topshiriqlarini integratsiyalash.....	148
Zayniyev Suxrobjon Islombek o'g'li, Komiljonova Muslima Shuxrat qizi	
О трансверсальных компетенции воспитателя дошкольного образования.....	153
Садыкова Шоиста Акбаровна, Назарматова Дилшода Умаралиевна	
Talaba-yoshlarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlashning pedagogik-psixologik xususiyatlari	156
Kushakova Gulnora Egamkulovna	
Yosh oilalarda ajralishlarni bartaraf etishning pedagogik mexanizmlarini aksiologik yondashuv asosida takomillashtirish	160
Normurodova Gulnora Ikromovna	
Maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining innovatsion faoliyatini rivojlantirish mexanizmlari	164
Mamadaliyeva Dildora Alisher qizi	
Psixologik zo'ravonlikning o'smirlarda destruktiv xulq shakllanishiga ta'siri	168
Jurakulova Dildora Ziyadullayevna	
Maktab maslahatchilarining boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	172
Kazakova Saxiba Abdurayimovna	
Kichik maktab yoshi o'quvchilarida ongli intizomni tarbiyalashning samarali usullari.....	178
Ziyayev Adxamjon	
Lingvokulturologiyada konsept tushunchasining nazariy talqini	182
Jo'rayeva Nozima Nozim qizi	
Sport takomillashuvi bosqichida voleybolchilarning sakrash qobiliyatini rivojlantirish texnologiyasi	185
Shaimardanov Sherbek Abdurashid o'g'li	
Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarda nutq rivojlanishining pedagogik-psixologik xususiyatlari	189
Teshaboyeva Feruza Raximovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasiga oilaning katta avlodi va ularning ta'siri.....	192
Ashirova Sojida Baxromovna	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy-metodik tayyorgarligini differensial yondashuv asosida o'qitishning tarixiy pedagogik ildizlari	196
Bekmuratova Shoxida Ne'matjonovna	

Talabalarda yozuv kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	200
Jabborova Salomat Abdijalilovna	
Integrativ o'qitish asosida bo'lajak logopedlarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish mazmuni.....	204
Maxmudova Madinaxon Sobirxonovna	
6-7 yoshli bolalarda mehnatsevarlik xislatlarini shakllantirishda xalq og'zaki ijodidan foydalanish	208
Kasimova Dilrabo Baxadirovna, Omonxonova Muzayamxon Sarvar qizi	
Bo'lajak surdopedagoglarni koxlear implantli bolalar bilan ishlashga tayyorlashda amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish texnologiyasi	213
Raximova Xurshidaxon Sadikovna	
Yevropa muhandislik ta'limi tajribasi asosida texnika yo'nalishlari talabalarida texnik kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari	217
Xalikova Nargiza Abduvaliyevna	
Tilning obrazli kuchi: perifrazalar turlari va xususiyatlari	221
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna	
Inklyuziv ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan ishlashning pedagogik va psixologik xususiyatlari.....	224
Zayirkulova Nozima Ilyas qizi	
Mentorlik faoliyatida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish	229
Zikriyayev Zokir Mamirovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil fikrlashni rivojlantirish.....	232
Xadicha Muxammadiyeva Karomatovna, Sunnatullayeva Amina	
Professional kompetentlik va uning shaxs psixologik xususiyatlari bilan o'zaro bog'liqligi	235
Artikova Nodira Shavkat qizi	
Talaba qizlarni jismoniy faolligini rivojlantirish tasnifi va ularni orgatish metodikasi.....	240
Otasheva Oysanamxon Hamidulla qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxslararo munosabatlar o'rtasidagi bog'liqlik	245
Bekchanova Kuvanch Roximovna	
Voleybolchilarni tayyorlashda differensial vositalaridan foydalanishning zarurligini, ularning o'yin amplusini hisobga olgan holda aniqlash usullari	249
Kambarov Kozimjon Ibragimovich	
2-toifa diabet bilan bog'liq stressga qarshi kurashish strategiyalari va psixologik holatlar	254
Sadikova Umida Botirovna	
Boshlang'ich ta'limda vizual va multimediaviy texnologiyalarning pedagogik-psixologik ahamiyati	258
Raximova Faridabonu Alisher qizi	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida VARK modeli asosida multimodal o'qitishni tashkil etish (OAK talablariga mos maqola).....	261
Raximova Mushtariy Alisher qizi	
Raqamli ta'lim muhitida veb-texnologiyalar asosidagi platformalarning dasturiy ta'minotini ishlab chiqish va optimallashtirish	264
Zoxidov Jahongir Botirxonovich	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan koxlear implantli bolalar og'zaki nutqini umumta'lim jarayonida ona tili darslarida rivojlantirish metodikasi.....	272
Isoqjonova Dilfuzaxon Muxtorjon qizi	
Bo'lajak surdopedagoglarni mustaqil ta'lim jarayonida kasbiy malakani shakllantirishning samarali metodlari	276
Teshabayeva Oyguil Fazliddinovna	
Yetuklik yoshidagi ayollarda hayotdan qoniqish darajasiga o'ziga ishonch va o'z-o'zini qadrlashning ta'siri	280
M. R. Sultonova	
Shifoxonalarda tashkil etilgan maktablarda bemor o'quvchilar bilan faoliyat olib boruvchi pedagoglarga qo'yiladigan talablar	284
Umarova Saboxon Minavvarovna, Abdusattorova Gulxumor	

Chet til ta'limida mustaqil ishni tashkil etish masalalariga doir	287
Erkayev Elmirza Temirovich	
10–11 yoshli futbolchilarda tezkorlik sifatini rivojlantirish metodikasi.....	294
Ishmuratov Hasanboy Karimjonovich	
Jismoniy tarbiya darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining samaradorligini oshirish usullari	298
Yaqubov Arslon Maxmudovich	
Mahmudxo'ja Behbudiy faoliyati va uning o'rganilishi	301
Dinora Eshboyeva Alisher qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy kompetensiyalarni kasbiy faoliyatida qo'llay olish. Axloqning kelib chiqishi va asoslanish masalasini nazariy tahlil qilish	306
Shaxayev Bauirjan Seytgalievich	
Maktabgacha ta'limda STEAM ta'lim texnologiyalarini qo'llashda raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	310
Ahmedova Zuhraxon Mamurovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarda elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishning dolzarbligi va zaruriyati	314
Mirzabayeve Zebo Umarovna	
Elektrolitlarda elektr toki mavzusini o'qitishda noto'g'ri tasavvurlar va ularni bartaraf etish metodikasi	317
Xoliqov Qurbonboy To'ychiyevich	
Mediata'lim asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining milliy tarbiya faoliyatini takomillashtirish ..	323
Ibodullaeva Dildora Shukrulla qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limga jalb etilgan imkoniyati cheklangan bolalar bilan ishlashda montessori metodikasining uyg'unligi	327
Ismatova Shodiya Ne'matilla qizi, Xaydarova Shaxlo Narzullayevna	
XIV asr oxiri va XV asr boshlari turkiy tillar taraqqiyotini o'rganishda "Kitob ul-Bulg'at" asarining lingvistik tadqiqi	332
Tursunaliyeva Muslimabonu Abduvosit qizi	
Informatika ta'limida interfaol o'quv majmualari asosida o'yinli texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilarning bilim va kompetensiyalarini rivojlantirish.....	336
Nabiyev Feruz Abdumannonovich	
STEAM loyihalari asosida maktab o'quvchilarida tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish.....	341
Choriyor Maxmatraimov Eshmatovich	
Psixolog talabalarda tolerantlik va madaniyatlararo kompetensiyalarni shakllantirish	345
Akbaraliyeva Asilaxon Tojiddinovna	
Raqamli ta'lim muhitining pedagogik salohiyati asosida o'quvchilarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish (texnologiya fanini o'qitish misolida).....	348
Kulboyeva Dilnoza Abdug'ofurovna	
O'zbek tili – faxrim, g'ururim	351
H. Shukurova, M.Jumanazarova	
Zamonaviy dars – pedagogik ijodkorlikning asosiy maydoni.....	355
M. Kuzibayeve	
Talabalarni ta'lim jarayonida sun'iy intellekt elementlaridan foydalanishga tayyorlash metodikasini takomillashtirish.....	358
Mastonov Jahongir Mamatqul o'g'li	
Raqamli maktabda yashil o'quv dasturi: kengaytirilgan va virtual reallik texnologiyalari bilan integratsiyaning pedagogik modeli.....	362
Maxmudov Abdiqodir Yusupovich	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida kasbiy faoliyat jarayonida pedagogik empatiyani shakllantirish pedagogik muammo sifatida	367
Orinbaeva Jarqinay Djuginis qizi	
Gamified Programming Platforms: Analysis and Recommendations	371
Ra'nokhon Ne'matjon kizi Rakhimova	

Bo'lajak o'qituvchilarning raqamli kompetentligini rivojlantirishda nazariya va amaliyot integratsiyasi muammolari	377
Sh. A. Xujakulov, T. B. Kadirov	
Uzoq muddat davolanayotgan bolalarning matematik savodxonligini oshirishda fanlararo bog'lanishning roli.....	383
Tursunova Dildora Ziyadullayevna, Ochilov Orazbek Qosim o'g'li	
Sayyid Burhoniddin Muhaqqiq Termiziyni "Maorif" asarida bilish etikasi va ma'naviy-axloqiy tarbiya	387
Tursunova Nilufar Samiyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki nutqini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari	393
Tursunova Saida Isakovna	
Yosh avlodni tarbiyalashda hamkorlik tarbiya texnologiyasining o'rni	396
Pirlijeva Gulmira Botir qizi	
Integrativ raqamli-didaktik yondashuv asosida interfaol o'quv majmuallardan foydalanish muammolari va rivojlanish istiqbollari.....	400
Nabiyev Feruz Abdumannonovich, Mamanazarov Baxrom Jumonovich	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni tasviriy faoliyatda bilish jarayonlarini rivojlantirish	405
Sadirova Kamola Giyozovna	
Kurash sport turining yoshlar jismoniy va ma'naviy rivojlanishidagi ahamiyati.....	409
O'razboyeva Adiba Abdug'ani qizi	
Bo'lajak oilaviy shifokorlarning kasbiy motivatsion rivojlanishini ta'minlashning pedagogik yondashuvlari.	413
Xalmuxamedov Bobir Taxirovich	
О развитии учебно-познавательной деятельности студентов	418
М. Халикова	
Психологические механизмы искажения истины в процессе социализации: нормативно-когнитивная модель и смешанное эмпирическое исследование	421
С. Ю. Нишанов	
Методы повышения речевой активности студентов в процессе обучения иностранному языку.....	425
Утешова Зернегул Хурметуллаевна	
Prenatal va erta chaqaloqlik rivojlanishi va rivojlanishning biologik asoslari	429
N. Mirbabayeva	
O'smir shaxsining rivojlanishi	433
Matyakubova Shohista Odamboy qizi	
O'zbekistonning ma'naviy va madaniy hayotida jadidlarning tutgan o'rni	435
N. M. Qodirova	
Development of Physical Qualities Through the Use of Special Physical Exercises With Student Participation.....	439
Rikhsiev Dilshod Shavkatovich	
Tabiiy fan darslarida STEAM ta'lim texnologiyasidan foydalanishning ahamiyati	442
Umaraliyeva Baxtilaxon Raxmonali qizi	
Special Physical Exercises in Coxarthrosis During the Preoperative and Postoperative Periods of Rehabilitation.....	446
Valiev Farrukh Nigmatjonovich	
Роль цифровых технологий и дидактических принципов в учебных практик.....	449
Байметов М. М.	
Uzoq muddat davolanishga muhtoj bo'lgan o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvchanlik ko'nikmalarini shakllantirish – didaktik zaruriyat sifatida	453
Xoliqulova Dilnoza Sheraliyevna	
Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida amaliy metodlar asosida kollaborativ va kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirish	457
Farsaxonova Mastura Jalol qizi	

BOSHLANG'ICH SINIF O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA AMALIY METODLAR ASOSIDA KOLLABORATIV VA KOMMUNIKATIV KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH

Farsaxonova Mastura Jalol qizi

Jizzax davlat pedagogika universiteti

Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi

(boshlang'ich ta'lim) mutaxassisligi 2-bosqich magistranti

Orcid ID: 0009-0009-9033-8120

Annotatsiya: Mazkur maqolaning maqsadi boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida amaliy metodlar asosida o'quvchilarda kollaborativ va kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish imkoniyatlarini aniqlashdan iborat. Tadqiqot jarayonida guruhli ishlash, juftlikda muhokama, savol-javob, dialogik o'qish, bahs-munozara va rolli o'yin kabi amaliy metodlardan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi pedagogik kuzatuv, dars jarayonini tahlil qilish hamda o'quvchilarning og'zaki faoliyatini baholashga asoslandi. Olingan natijalar amaliy metodlar o'quvchilarning birgalikda ishlash, fikr almashish, o'z nuqtai nazarini asoslash va tengdoshlarini tinglash ko'nikmalarini sezilarli darajada rivojlantirishini ko'rsatdi. Shuningdek, mazkur metodlar o'quvchilarning ijtimoiy faolligi va muloqot madaniyatini shakllantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Tadqiqot xulosalari boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarini tashkil etishda amaliy va interfaol metodlardan tizimli foydalanish ta'lim samaradorligini oshirishini tasdiqlaydi hamda o'qituvchilar uchun amaliy tavsiyalar berishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: interfaol yondashuv, guruhli faoliyat, muloqot madaniyati, hamkorlikda o'rganish, dialogik ta'lim, boshlang'ich sinf o'quvchisi, nutq faolligi, ta'lim samaradorligi.

Abstract: This article aims to identify the effectiveness of practical teaching methods in developing collaborative and communicative skills among primary school students during reading literacy lessons. The study employed group work, pair discussions, dialogic reading, question-and-answer techniques, debates, and role-playing activities. The research methodology was based on classroom observation, analysis of students' oral participation, and evaluation of collaborative learning processes. The results indicate that practical methods significantly enhance students' cooperation, communication, and social engagement. The findings confirm that systematic use of interactive approaches improves the overall effectiveness of reading literacy instruction and provides practical recommendations for primary school teachers.

Key words: interactive learning, cooperative activities, communication skills, dialogic approach, primary education, student engagement, teaching practice, learning effectiveness.

Аннотация: В статье рассматриваются возможности формирования коллаборативных и коммуникативных навыков учащихся начальных классов на основе практических методов обучения. В ходе исследования применялись групповые и парные формы работы, диалогическое чтение, вопросы и ответы, ролевые игры и обсуждения. Результаты исследования показали, что использование практических методов способствует развитию навыков совместной деятельности, устного общения и социальной активности учащихся. Сделаны выводы о целесообразности систематического применения интерактивных методов в процессе обучения чтению.

Ключевые слова: интерактивное обучение, групповая работа, речевая активность, сотрудничество, диалогическое обучение, начальное образование, педагогическая практика, образовательная эффективность.

KIRISH

Hozirgi kunda ta'lim tizimida o'quvchilarning bilim olish jarayoni bilan bir qatorda ularning shaxsiy, ijtimoiy va kommunikativ rivojlanishiga alohida e'tibor qaratilmoqda^[1]. Xususan, boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchilarda keyingi ta'lim jarayonlari uchun zarur bo'lgan asosiy ko'nikma va malakalar shakllanadigan muhim davr hisoblanadi. Bu bosqichda o'qish savodxonligi darslari o'quvchilarning nafaqat matnni o'qish va tushunish, balki muloqotga kirishish, o'z fikrini ifodalash hamda boshqalar bilan hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi^[2].

Zamonaviy ta'limda o'quvchini faqat tayyor bilimlarni o'zlashtiruvchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida shakllantirish asosiy maqsadlardan biri hisoblanadi. Shu bois o'qish savodxonligi darslarida an'anaviy, faqat o'qituvchi markazida tashkil etilgan yondashuvlar o'rniga o'quvchini faol muloqotga va hamkorlikka jalb etuvchi amaliy metodlardan foydalanish zarurati yuzaga kelmoqda. Bunday metodlar orqali o'quvchilar birgalikda fikr yuritish, vazifalarni jamoa bo'lib bajarish va umumiy xulosaga kelishni o'rganadilar^[3].

Xalqaro baholash dasturlari - PIRLS va PISA - o'quvchilarning o'qish savodxonligini baholashda matnni tushunish bilan birga, uning mazmuni yuzasidan fikr almashish, muhokama qilish va xulosa chiqarish qobiliyatlariga ham katta e'tibor qaratmoqda. Ushbu talablar boshlang'ich ta'limda o'qish savodxonligi darslarini kollaborativ va kommunikativ yondashuvlar asosida tashkil etish zarurligini ko'rsatadi. O'quvchilar matn bilan ishlash jarayonida bir-birining fikrini tinglash, o'z nuqtai nazarini himoya qilish va muloqot madaniyatini egallashi muhim ahamiyat kasb etadi.

Ilmiy adabiyotlarda amaliy metodlar asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning faolligini oshirishi, ularning muloqotga kirishish va hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishi ta'kidlanadi. Biroq boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida aynan amaliy metodlarning kollaborativ va kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishdagi o'ni yetarli darajada yoritilmagan. Aksariyat hollarda darslar matnni o'qish va qayta hikoyalash bilan cheklanib, o'quvchilarning o'zaro muloqoti va jamoaviy faoliyatiga kam e'tibor qaratiladi^[12].

Shu sababli, boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida amaliy metodlardan foydalanish orqali o'quvchilarning kollaborativ va kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirish masalasini o'rganish dolzarb hisoblanadi. Ushbu tadqiqotning maqsadi - o'qish savodxonligi darslarida guruhli ishlash, juftlikda muhokama, savol-javob, dialogik o'qish va rolli o'yin kabi amaliy metodlarning o'quvchilarning hamkorlikda ishlash va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga ta'sirini aniqlashdan iborat.

Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan olib borilgan amaliy tajriba asosida amaliy metodlarning ta'lim jarayonidagi samaradorligi tahlil qilinadi hamda o'qituvchilar uchun metodik tavsiyalar beriladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida o'quvchilarning kollaborativ va kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirish masalasi zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda muhim ilmiy yo'nalish sifatida qaralmoqda. So'nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlar ta'lim jarayonida o'quvchini passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantirish, bilimni muloqot va hamkorlik asosida shakllantirish zarurligini ta'kidlamokda. Ayniqsa, o'qish savodxonligi darslari bu jarayon uchun qulay didaktik muhit hisoblanadi.

Jahon pedagogik adabiyotlarida dialogik va kollaborativ o'qitish nazariyalari ushbu masalaning asosiy nazariy poydevorini tashkil etadi. Robin Alexander dialogik ta'lim konsepsiyasida sinfdagi og'zaki muloqotni bilim hosil qilishning markaziy vositasi sifatida talqin qiladi. Uning tadqiqotlariga ko'ra, savol-javob, muhokama va birgalikda xulosa chiqarishga asoslangan darslar o'quvchilarning fikrni ifodalash, asoslash va boshqalar fikrini tinglash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Dialogik yondashuv ayniqsa boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ madaniyatni shakllantirishda samarali hisoblanadi^[4].

Mercer va Littleton tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda kollaborativ o'rganish jarayonida tashkil etiladigan "hamkorlikdagi suhbat" (exploratory talk) o'quvchilar tafakkurining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi isbotlangan. Mualliflar guruhda ishlash, fikr almashish va umumiy yechimga kelish jarayonlari o'quvchilarning mantiqiy fikrlashi va nutq faolligini kuchaytirishini ta'kidlaydi. Ushbu yondashuv o'qish savodxonligi darslarida matn mazmunini birgalikda tahlil qilish va muhokama qilish orqali samarali natija beradi^[5].

O'qish savodxonligini baholashga oid xalqaro tadqiqotlar ham kommunikativ va kollaborativ ko'nikmalarning muhimligini ko'rsatadi. Mullis va Martin tomonidan ishlab chiqilgan PIRLS tadqiqotlarida o'quvchilarning matnni o'qib tushinishi bilan bir qatorda, uning mazmuni yuzasidan fikr bildirish, izohlash va baholash qobiliyatlari asosiy mezon sifatida belgilanadi. PIRLS talablari o'qish savodxonligini faqat texnik o'qish emas, balki muloqotga asoslangan kognitiv faoliyat sifatida qarash zarurligini ko'rsatadi^[6].

Mahalliy ilmiy tadqiqotlarda ham boshlang'ich sinf o'qish darslarida interfaol va amaliy metodlardan foydalanish masalasi keng yoritilgan. Qalandarova boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish savodxonligini rivojlantirishda savol-javob, suhbat va muhokama metodlarining ahamiyatini ta'kidlab, bu usullar orqali o'quvchilarning mustaqil fikrlashi va nutq faolligi oshirishini ko'rsatadi. Uning ishlarida o'qish savodxonligi kommunikativ faoliyat bilan uzviy bog'liq jarayon sifatida talqin etiladi^[7].

Mirzoyeva o'z tadqiqotlarida boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish savodxonligi orqali kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish masalasiga alohida e'tibor qaratadi. Muallif matn asosida savol tuzish, fikr bildirish va izohlashga yo'naltirilgan topshiriqlar o'quvchilarning og'zaki nutqini faollashtirishini ilmiy jihatdan asoslab beradi. Ushbu yondashuv o'qish savodxonligi darslarida kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish uchun muhim metodik asos bo'lib xizmat qiladi^[8].

Musayeva tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda esa boshlang'ich ta'limda interfaol va kollaborativ metodlardan foydalanishning pedagogik ahamiyati yoritilgan. Muallif guruhli ishlash, rolli o'yinlar va muammoli topshiriqlar orqali o'quvchilarda hamkorlikda ishlash, bir-birini tinglash va umumiy qarorga kelish ko'nikmalari shakllanishini ta'kidlaydi. Bu metodlar o'quvchilarning ijtimoiy faolligi va dars jarayonidagi ishtirokini oshirishga xizmat qiladi^[9].

Shu bilan birga, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mavjud tadqiqotlarning aksariyati kollaborativ va kommunikativ ko'nikmalarni umumiy pedagogik jarayon doirasida o'rganib, ularni aynan boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida amaliy metodlar orqali shakllantirish masalasini yetarli darajada tizimli tahlil qilmagan. Ayniqsa, guruhli ishlash, dialogik o'qish va amaliy topshiriqlarning o'qish savodxonligi bilan uzviy bog'liqligi bo'yicha empirik tadqiqotlar kam uchraydi^[10].

Mazkur holat ushbu tadqiqotda o'qish savodxonligi darslarida amaliy metodlar asosida kollaborativ va kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish masalasini alohida ilmiy muammo sifatida o'rganish zaruratini belgilaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida amaliy metodlar asosida o'quvchilarning kollaborativ (hamkorlikda ishlash) va kommunikativ (muloqotga kirishish) ko'nikmalarini shakllantirish jarayonini o'rganishga qaratildi. Tadqiqot amaliy-pedagogik yo'naltirilgan bo'lib, real dars jarayonida o'tkazilgan kuzatuv va tahlillar asosida olib borildi.

Tadqiqot sifatli va pedagogik tajriba-kuzatuv dizayni asosida tashkil etildi. Unda o'qish savodxonligi darslarida amaliy metodlardan foydalanish orqali o'quvchilarning muloqot faolligi va hamkorlik darajasidagi o'zgarishlar tahlil qilindi. Tadqiqot davomida an'anaviy darslar va amaliy metodlar asosida tashkil etilgan darslar solishtirma tarzda o'rganildi.

Ishtirokchilar

Tadqiqotda Jizzax Shahar 2-umumta'lim maktabining 4 "E"-sinf o'quvchilari ishtirok etdi. O'quvchilar yosh xususiyatlari, o'qish savodxonligi darajasi va ta'lim muhiti jihatidan bir xil sharoitda ta'lim olayotgan bo'lib, tadqiqot tabiiy o'quv jarayoniga aralashmagan holda olib borildi. Tadqiqot jarayonida o'quvchilarning faol ishtiroki va o'zaro muloqoti asosiy kuzatuv obyekti sifatida belgilandi.

Tadqiqotda qo'llanilgan amaliy metodlar

Tadqiqot jarayonida o'qish savodxonligi darslarida quyidagi amaliy metodlar tizimli ravishda qo'llanildi:

1. Guruhli ishlash metodi - o'quvchilar kichik guruhlarda matn mazmunini muhokama qilib, umumiy xulosaga keldilar. Ushbu metod o'quvchilarning jamoada ishlash va bir-birini tinglash ko'nikmalarini rivojlantirdi.
2. Juftlikda ishlash metodi - ikki o'quvchi o'rtasida savol-javob va fikr almashish tashkil etildi. Bu metod o'quvchilarning erkin muloqotga kirishishi va o'z fikrini ifodalashiga yordam berdi.
3. Dialogik o'qish metodi - matnni o'qish jarayoni savollar, izohlar va muhokamalar bilan birga olib borildi. O'quvchilar matn mazmunini chuqurroq anglab, fikr bildirishda faol ishtirok etdilar.
4. Savol-javob metodi - o'quvchilar matn asosida ochiq va muammoli savollar tuzib, ularga javob berdilar. Bu metod tanqidiy va mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qildi.
5. Munozara (bahs-munozara) metodi - matndagi voqea va g'oyalar yuzasidan turli nuqtai nazarlar bildirildi va solishtirildi. O'quvchilar o'z fikrini asoslash va boshqalarning fikrini hurmat qilishni o'rgandilar.
6. Rolli o'yin metodi - matndagi vaziyatlar va qahramonlar harakati sahnalashtirildi. Bu metod o'quvchilarning nutq faolligi, ijodkorligi va tasavvurini oshirdi.
7. Amaliy topshiriqlar metodi - matn asosida hikoya tuzish, rasm chizish va qisqa xulosalar chiqarish kabi topshiriqlar bajarildi. Ushbu topshiriqlar o'qilgan materialni amalda qo'llashga imkon yaratdi^[11].

Tadqiqot jarayoni

Tadqiqot uch bosqichda amalga oshirildi:

1. Tayyorlov bosqichi - o'quvchilarning dastlabki o'qish savodxonligi darajasi va muloqot faolligi kuzatildi.
2. Asosiy bosqich - o'qish savodxonligi darslari amaliy metodlar asosida tashkil etildi va o'quvchilarning kollaborativ hamda kommunikativ faoliyati muntazam kuzatildi.
3. Yakuniy bosqich - kuzatuv natijalari umumlashtirilib, amaliy metodlarning samaradorligi tahlil qilindi.

Ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish

Ma'lumotlar dars jarayonini kuzatish, o'quvchilarning og'zaki javoblarini tahlil qilish, hamda guruh va juftlikdagi hamkorlik darajasini baholash orqali yig'ildi. Olingan ma'lumotlar tavsifiy tahlil asosida umumlashtirilib, amaliy metodlarning o'quvchilarning kollaborativ va kommunikativ ko'nikmalariga ta'siri aniqlab berildi.

DARS ISHLANMASI

Fan: O'qish savodxonligi

Sinf: 4-sinf

Mavzu: O'tkir Hoshimov – "Temir qoziq" hikoyasi

Dars turi: Amaliy-interfaol

Dars davomiyligi: 45 daqiqa

Darsning maqsadi

Ta'limiy:

- Hikoya mazmunini tushunish va tahlil qilish;
- Qahramonlar xatti-harakatiga baho berish.

Tarbiyaviy:

- Halollik, mas'uliyat va ota-ona nasihatining ahamiyatini anglash.

Rivojlantiruvchi:

- Kommunikativ ko'nikmalar: fikr bildirish, savol berish, javobni asoslash;
- Kollaborativ ko'nikmalar: guruhda ishlash, kelishuvga kelish, umumiy xulosa chiqarish.

Darsda qo'llaniladigan metodlar

- Guruhda ishlash
- Savol-javob
- Rolli o'yin
- Bahs-munozara
- Qayta hikoyalash

Dars jihozlari

- Darslik
- Kartochkalar
- Doska va marker

Darsning borishi

I. Tashkiliy qism (5 daqiqa)

- Salomlashish
- Davomatni aniqlash

Kommunikativ topshiriq:

O'qituvchi savol beradi:

- Agar siz birovning buyumini topib olsangiz, nima qilardingiz?

O'quvchilar o'z fikrlarini erkin aytadilar.

II. Yangi mavzuga kirish (5 daqiqa)

O'qituvchi O'tkir Hoshimov haqida qisqacha ma'lumot beradi.

"Temir qoziq" hikoyasi nomi doskaga yoziladi.

Amaliy savol:

- Nega hikoya "Temir qoziq" deb nomlangan deb o'ylaysiz?

III. Hikoyani o'qish va tushunish (10 daqiqa)

Hikoya bo'limlarga bo'lib o'qiladi.

Har bo'limdan so'ng qisqa savollar beriladi.

Kommunikativ topshiriq:

- Hikoya qaysi bola tilidan aytilgan?

- Siz o'zingizni qahramon o'rmi tasavvur qildingizmi?

IV. Guruhlarda ishlash (kollaborativ metod) (10 daqiqa)

Sinf 3 guruhga bo'linadi.

1-guruh: Hikoyani 3 qismga bo'lib, har bir qismga sarlavha qo'yadi.

2-guruh: Qahramonlarga tavsif beradi (bola, ota, ona).

3-guruh: Hikoyadan olinadigan ibratlarni yozadi.

Guruhlar ishini taqdim etadi.

O'quvchilar bir-birining fikrini tinglaydi va to'ldiradi.

V. Rolli o'yin (kommunikativ + amaliy) (7 daqiqa)

O'quvchilar ota, bola va ona rollarini ijro etadi.

Hikoyadagi voqea sahnalashtiriladi.

Topshiriq:

- Har bir rol o'z fikrini aytsin.

VI. Bahs-munozara (tanqidiy fikrlash) (5 daqiqa)

Savol:

- Otaning qilgan ishi to'g'rimi?

O'quvchilar "Ha" yoki "Yo'q" deb javob berib, sababini aytadi.

VII. Mustahkamlash (3 daqiqa)

Ijodiy topshiriq (kommunikativ):

- Hikoyani ota yoki ona tilidan qisqacha qayta hikoya qiling.

VIII. Yakuniy qism (5 daqiqa)

Xulosa:

- Halollik – eng katta boylik ekanligi ta'kidlanadi.
- Ota-onasi nasihatiga quloq solish kerakligi aytiladi.

Baholash:

Faol qatnashgan o'quvchilar rag'batlantiriladi.

Uyga vazifa:

- "Halollik nima?" mavzusida 5–6 gapdan iborat og'zaki hikoya tuzish ^[12].

Kutilayotgan natija

Dars yakunida o'quvchilar:

- hikoya mazmunini tushunadi;
- guruhda ishlashni o'rganadi;
- o'z fikrini erkin ifodalay oladi;
- halollik va mas'uliyat haqida xulosa chiqaradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mazkur tadqiqot doirasida boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida amaliy metodlardan foydalanish o'quvchilarning kollaborativ va kommunikativ ko'nikmalariga qanday ta'sir ko'rsatishi tahlil qilindi. Tahlil jarayonida dars kuzatuvlari, o'quvchilarning og'zaki javoblari, guruhli va juftlikdagi faol ishtiroki hamda umumiy dars jarayonidagi faolligi asosiy mezon sifatida olindi.

Kollaborativ ko'nikmalar bo'yicha natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, guruhli va juftlikda ishlashga asoslangan amaliy metodlar o'quvchilarning hamkorlikda faoliyat yuritish ko'nikmalarini sezilarli darajada faollashtirdi. Guruhli ishlash jarayonida o'quvchilar vazifalarni bo'lib olish, bir-biriga yordam berish va umumiy xulosaga kelishga intildilar. Avvalroq kam ishtirok etgan o'quvchilar ham guruh ishlarida o'z fikrini bildira boshladi. Juftlikda ishlash metodidan foydalanilganda o'quvchilar o'zaro muloqotga faolroq kirishdi, savollar berish va javoblarni muhokama qilish ko'nikmalari rivojlandi. Bu jarayon o'quvchilarda o'z tengdoshi bilan ishlashga bo'lgan ishonchni oshirdi va dars jarayonidagi ijtimoiy faollikni kuchaytirdi.

Kommunikativ ko'nikmalar bo'yicha natijalar

Dialogik o'qish, savol-javob va munozara metodlari o'quvchilarning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynadi. O'quvchilar matn asosida savollar tuzish, o'z fikrini izohlash va boshqalarning fikriga munosabat bildirishda faol ishtirok etdilar. Dars jarayonida o'quvchilarning og'zaki nutqi ravonlashgani, gaplarni mantiqiy izchillikda qurishga intilgani kuzatildi. Munozara jarayonlarida o'quvchilar turli nuqtai nazarlarni solishtirib, o'z fikrini asoslashga harakat qildilar. Bu holat o'quvchilarda tinglash madaniyati, muloqotda hurmat va sabr-toqat kabi muhim ijtimoiy ko'nikmalar shakllanayotganini ko'rsatdi.

Amaliy metodlarning dars jarayoniga ta'siri

Rolli o'yin va amaliy topshiriqlar metodlari o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirdi. Matndagi vaziyatlarni jonlantirish jarayonida o'quvchilar faol ishtirok etdi, o'z tasavvuriga tayangan holda fikr bildirdi va nutq faolligini namoyon qildi. Bu metodlar orqali o'quvchilar matn mazmunini chuqurroq anglab, uni real hayot bilan bog'lashga harakat qildilar. Amaliy topshiriqlar, xususan hikoya tuzish va qisqa xulosa chiqarish mashqlari o'quvchilarning mustaqil fikrlashini kuchaytirdi. O'quvchilar o'qilgan matn asosida o'z fikrini erkin ifodalashga, sabab-oqibat bog'lanishlarini aniqlashga intildilar.

Umumiy tahlil shuni ko'rsatdiki, amaliy metodlar asosida tashkil etilgan o'qish savodxonligi darslari an'anaviy darslarga nisbatan samaraliroq bo'ldi. O'quvchilarning dars jarayonidagi faolligi oshdi, ular o'zaro muloqotga kirishishga va hamkorlikda ishlashga ko'proq intildilar. Ayniqsa, kommunikativ va kollaborativ ko'nikmalar o'quvchilarning kundalik nutqiy faoliyatida yaqqol namoyon bo'la boshladi. Shu tariqa, tadqiqot natijalari o'qish savodxonligi darslarida amaliy metodlardan foydalanish o'quvchilarning hamkorlikda ishlash va muloqotga kirishish ko'nikmalarini samarali rivojlantirishini tasdiqlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida amaliy metodlar asosida o'quvchilarning kollaborativ va kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirish imkoniyatlarini o'rganishga bag'ishlandi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, o'qish savodxonligi darslarini faol, muloqotga asoslangan va hamkorlikni talab etuvchi metodlar orqali tashkil etish o'quvchilarning nafaqat matnni tushunish darajasini, balki ularning ijtimoiy va nutqiy rivojlanishini ham ta'minlaydi.

Amaliy metodlar - guruhli va juftlikda ishlash, dialogik o'qish, savol-javob, munozara, rolli o'yinlar va amaliy topshiriqlar - o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligini oshirdi, ularni o'z fikrini erkin ifodalashga va tengdoshlari bilan samarali muloqotga kirishishga undadi. Tadqiqot davomida o'quvchilar o'rtasida hamkorlikda ishlash, bir-birini tinglash va umumiy xulosaga kelish ko'nikmalari bosqichma-bosqich shakllanib borganligi kuzatildi.

Shuningdek, dialogik o'qish va munozara metodlari o'quvchilarning kommunikativ madaniyatini rivojlantirib, ularning og'zaki nutqi ravonlashishiga, fikrni mantiqiy izchillikda bayon etishiga yordam berdi. Rolli o'yin va ijodiy topshiriqlar esa o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirib, o'qish savodxonligini real hayotiy vaziyatlar bilan bog'lash imkonini yaratdi. Bu holatlar amaliy metodlarning boshlang'ich ta'lim jarayonida samarali pedagogik vosita ekanini tasdiqlaydi.

Tadqiqot natijalariga asoslanib quyidagi amaliy takliflar ilgari suriladi:

1. Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida an'anaviy yondashuv bilan cheklanmasdan, amaliy va interfaol metodlardan muntazam foydalanish tavsiya etiladi.
2. Dars jarayonida guruhli va juftlikda ishlash elementlarini ko'paytirish orqali o'quvchilarda kollaborativ ko'nikmalarni shakllantirishga e'tibor qaratish lozim.
3. Dialogik o'qish va munozara metodlarini qo'llash orqali o'quvchilarning fikr bildirish, savol berish va muloqotga kirishish madaniyatini rivojlantirish maqsadga muvofiqdir.
4. O'qish savodxonligi darslarini rolli o'yinlar va ijodiy topshiriqlar bilan boyitish o'quvchilarning nutq faolligi va qiziqishini oshirishga xizmat qiladi.
5. Boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun amaliy metodlarga asoslangan metodik tavsiyalar va o'quv-uslubiy qo'llanmalarni ishlab chiqish zarur.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida amaliy metodlardan maqsadli va tizimli foydalanish o'quvchilarning kollaborativ va kommunikativ ko'nikmalarini samarali shakllantirib, ularni faol, mustaqil va muloqotga tayyor shaxs sifatida rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu tadqiqot natijalari boshlang'ich ta'lim amaliyotida keng qo'llanishi mumkin bo'lgan metodik ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–5712-son qarori. Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi to'g'risida. – Toshkent, 2019.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. Boshlang'ich ta'lim davlat ta'lim standarti. – Toshkent, 2021.
3. O'qish savodxonligi fan dasturi (1–4-sinflar uchun). – Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2022.
4. Alexander R. Dialogic Teaching: Rethinking Classroom Talk. – 5th ed. – York: Dialogos, 2020. – 336 p.
5. Mercer N., Littleton K. Dialogue and the Development of Children's Thinking. – London: Routledge, 2007. – 216 p.
6. Mullis I. V. S., Martin M. O. PIRLS 2021 Assessment Framework. – Boston: TIMSS & PIRLS International Study Center, 2021. – 280 p. URL: <https://timssandpirls.bc.edu>
7. Qalandarova I. H. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish savodxonligini rivojlantirish metodikasi: monografiya. – Toshkent: Fan, 2022. – 180 b.
8. Mirzoyeva N. A. Boshlang'ich sinflarda o'qish darslarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish // Pedagogik ta'lim. – 2023. – №4. – B. 45–49.
9. Musayeva D. Sh. Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik ahamiyati // Ta'lim va innovatsiya. – 2021. – №2. – B. 66–70.
10. Abduqodirova G. T. Boshlang'ich sinflarda kollaborativ ta'limni tashkil etish metodikasi // Boshlang'ich ta'lim. – 2022. – №3. – B. 21–25.
11. Raximov B. S. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – 192 b.
12. Aydarova U., Azizova N. O'qish savodxonligi. Umumiy o'rta ta'lim maktabining 4-sinfi uchun darslik. IV qism. – Toshkent: Novda Edutainment, 2023. – B. 62–65.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №2(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.